

ביטחון לאומי, מודיעין, משפט ואתיקה - סמינר – סמס' א' 2014-2015

שם הקורס: ביטחון לאומי, מודיעין, משפט ואתיקה

שם הקורס באנגלית: National Security, Intelligence, Law & Ethics

שעת קבלה: יום ג', 13:15-13:45
[בתיאום מראש בלבד]
טלפון:

שם המרצה: ד"ר רפאל (רפי) ביטון

חדר: 1206

דואר אלקטרוני: rephaelb@post.tau.ac.il

מטרת הקורס

מזה שנים שאנו עדים להשפעה גוברת של שיקולי משפט ואתיקה על תחומי הביטחון הלאומי והמודיעין. תהליך זה מאופיין בהתגברות הביקורת השיפוטית הפנים-מדינתית על רשויות הביטחון, בגלל חקיקת מודיעין ומלחמה בטרור ובהתהוות ערוצי אכיפה פליליים בינלאומיים. עורכי דין המלווים הכרעות צבאיות בצבאות מערביים הם ביטוי חיצוני אחד לתופעות אלו. ככלל, מגמה זו היא תופעה מורכבת, המשלבת יסודות גיאוגרפיים עם תהליכים סוציולוגיים ותהליכים של גלובליזציה. כתוצאה מן התהליכים האמורים, היסוד המשפטי הופך מהותי יותר ויותר בגדר כלל שיקולי הביטחון הלאומי. סמינר זה נערך מתוך הכרה בחשיבות גוברת זו. הוא נועד לכן לאפשר לתלמיד לנהל מחקר מצומצם בתחום המשלב מפגש רב משמעות בין עולם הביטחון והמודיעין ובין עולם המשפט והאתיקה. במהלך ההרצאות בכתה והמחקר העצמי, אמורים התלמיד או התלמידה להיחשף לעקרונות היסוד במשפט הבינלאומי והישראלי המשפיעים על סוגיות של ביטחון לאומי, מודיעין, אתיקה ומשפט.

תיאור הקורס

במהלך הסמינר תיערכנה מספר הרצאות בנושאי הבסיס על ידי המרצה. שאר ההרצאות תינתנה על ידי התלמידים – כל אחד בנושא המחקר שלו. לתלמידים מוצעת רשימת נושאים של כ-50 נושאים אפשריים, הגם שבכפוף לאישור המרצה יוכל כל תלמיד לבחור נושא רלבנטי אחר. כל תלמיד מתבקש לאשר את נושא העבודה עם המרצה. במהלך הסמינר, חובה על התלמידים להיפגש עם המרצה למספר שיחות ייעוץ, במסגרתן יקבלו ייעוץ על חומרי המחקר המומלצים ומבנה הטיעון וההרצאה. לרשות התלמידים תעמוד עבודת סמינר לדוגמה שהוכנה על ידי המרצה, אשר יש בה להמחיש את הציפיות – המהותיות והצורניות מעבודות התלמידים. בסוף הקורס, יגיש כל תלמיד עבודת סמינר למרצה על פי דרישות צורה ותוכן מדויקות שיעביר המרצה במהלך השיעור.

דרישות הקורס

הסטודנטים מתבקשים להגיע לכל השיעורים, להציג את עבודתם בהרצאה בכתה ולהגיש עבודה סמינריונית, על פי המועדים ועל פי הכללים שיפורסמו ויועברו בכתה. הציון בקורס יסתמך על עבודת הסמינר. בנוסף מיוחד ינתן לתלמידים על הרצאה שיש בה

יסודות ראויים לציון. ההרצאה היא חובה, למעט אם קבע המרצה אחרת. בכל ענין הקשור בקורס ניתן ליצור קשר בכל עת עם המרצה בדואר אלקטרוני: rephaelb@post.tau.ac.il

מהלך הקורס ורשימת הקריאה

במהלך הקורס, נסקור את הנושאים הבאים ואת פריטי הקריאה הנלווים להם. **יש לציין כי זוהי רשימת קריאה של נושאי הבסיס. עיקר רשימת הקריאה במהלך הקורס הוא אישי ומעוצב לכל תלמיד על פי נושא עבודתו.** במהלך הקורס, מעבר להנחיות הקריאה האישיות, אפשר וויתוספו פריטי קריאה נוספים או ישונה סדר הנושאים.

א. יסודות המשפט הבינלאומי

יובל שני וארנה בן-נפתלי, המשפט הבינלאומי – בן מלחמה ושלום (2006)

סע' 38 לחוקת בית הדין הבינלאומי

ב. דיני מלחמה ותורת המלחמה הצודקת

יורם דינשטיין, דיני מלחמה (1983)

רפאל ביטון, דיני המלחמה כמסגרת כוללת להסדרת הריגה מוסדית, משפט וצבא 19, 245

MICHAEL WALZER, Just and unjust wars : a moral argument with historical illustrations (Basic Books. 1977)

סע' 2(4), 51 למגילת האו"ם.

REGULATIONS ANNEXED TO THE HAGUE CONVENTION 1907
CONCERNING ESPIONAGE DURING WAR TIME, ARTICLE 1

פסה"ד של בית הדין הבינלאומי בענין פעילות גרילה (ניקרגואה נ' ארה"ב)

פסה"ד של בית הדין הבינלאומי בענין אסדות הנפט (איראן נ' ארה"ב)

ג. משפט ומוסר בישראל ושיקולי ביטחון

מנחם הופנונג, ישראל – ביטחון המדינה מול שלטון החוק (1991)

עמוס ידלין ואסא כשר "לחימה מוסרית בטרור" **ביטחון לאומי** 2, 5, יוני 2003

ד. פסיקות בג"צ בתחומי הביטחון הלאומי

בג"צ "החיסולים" - בג"צ 769/02 הועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל

בג"צ התיקון לחוק האזרחות – בג"צ 7052/03 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט
הערבי נ' שר הפנים

בג"צ השימוש בעצירים לבנונים כקלפי מיקוח - דנ"פ 7048/04 פלונים נ' שר הביטחון

בג"צ "אלפי מנשה" בענין גדר ההפרדה - בג"צ 7957/04 מראעבה נ' ראש הממשלה (וכן
בג"צ "בית-סוריק" בענין גדר ההפרדה, בג"צ 2942/05)

בג"צ פרשת קו 300 - בג"צ 428/86 יצחק ברזילי נ' ממשלת ישראל, פ"ד מ(3) 505

בג"צ "נוהל שכן" - בג"צ 3799/02 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי נ'
אלוף פיקוד מרכז

ה. מודיעין ומשפט

[Raphael Bitton, The Legitimacy of Spying Among Nations. American University International Law Review 29 no. 5 \(2014\):1009-1070](#)

[Raphael Bitton, Intelligence Agents, Autonomous Slaves and the U.S. Supreme Court's Wrong \(and Right\) Concept of Personal Autonomy, \[2014\] 7\(1\) EJLS 4.](#)

RICHARD A POSNER, Uncertain shield: the US intelligence system in the throes of reform (Rowman & Littlefield Publishers. 2006).

RICHARD A POSNER, Preventing surprise attacks: intelligence reform in the wake of 9/11 (Rowman & Littlefield. 2005.)

MICHAEL HERMAN, Intelligence Powers in Peace and War (Cambridge University Press. 1996).

סע' 5,30 ו-68 לאמנת ז'נבה הרביעית

REGULATIONS ANNEXED TO THE HAGUE CONVENTION 1907 CONCERNING ESPIONAGE DURING WAR TIME, ARTICLES 24-31

ע"פ 172/88 וענונו נ' מ"י, פ"ד מד (3) 265

ע"פ 3166/99 יהודה בן משה גיל נ' מ"י, פ"ד נד(4) 193

Ex parte Quirin, 317 U.S. (1942) 1

סע' 99, 111-116 לחוק העונשין, התשל"ז-1977